

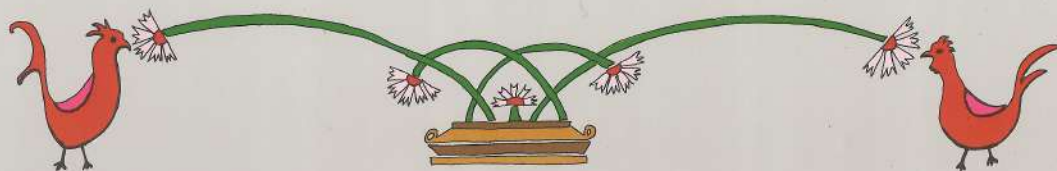

V DÍA DE LES LLETRES ASTURIANES

Vienres, 4 Mayu 1984

ACADEMIA DE LA LLINGUA ASTURIANA

*PALABRRES DEL
PRESIDENTE
DE L'ACADEMIA,
SR. GARCÍA ARIAS*

Sr. Presidente del Principáu d'Asturies, Autoridaes, Sres. Académicos y tolos equí axuntaos:

Préstame, una vegada más, faer bona l'acoyida de los nuevos miembros que güei s'inxerten nesta Academia de la Llingua Asturiana. Y al asoleyar el contenutu de l'Academia quixere que fora'l de toles presones que, llibres de prexucios, na güen pel bon faer d'esta Istitución asturiana y asturianista. Pasu ente pasu, va andándose y, dulces, va llográndose que nueva xente trabaye na andecha llingüística y cultural.

Pero equí, comu'n dellos otros llaos, nun tán tolos que trabayen. Namái dellos son escoyíos anque somos sabeores qu'otra xente, a vegaes nun trabayu difícil y tapeciu, sofita dafechu la nuesa xera. Ye ésta una de les contradiciones coles que

siempre mos alcontraremos: la reconocencia nun se fai con toos o nun se fai con toos de la mesma traza.

Pero magar esto tan nidio tamién ye verdá que los qu'agora se fain académicos de númberu o correspondientes tienen abondos mereceres y, lo meyor, van seguir fayéndolos xorrecer. En dalguna ocasión ya se dixo dende esti mesmu llugar que la nuesa nun ye una Academia de xente con reblanea, de xente a la que s'alluga nun requexu honrosu pa nun faer daqué. Eso pue que pase per ende. Dende llueu nun pasa equí. A esta Academia viense a trabayar o nun se vien. Viense a galdise o nun se vien. Vien ún a esguedeyase pela llingua y cultura d'Asturies y el qu'asina nun lo pescancie ye que ta lloñe de la realidá que mos arrodia. Nuna llingua onde hai que lo faer too cuasimente, dende la normativa hasta rispir pela enseñanza y comunicación, hai estayes pa toos y perdixebraes. Nun falta'l trabayu, non. Fai falta namái la iniciativa, el procuru, l'esmolecimientu per un pueblu con fondos problemes d'aculturación.

Paez que tamos llogrando dir fayendo saber a della xente pelo que naguamos. Ya se va sabiendo cuál ye'l sinificáu oxetivu de la nuesa existencia istitucional y social. Sábese ya que los qu'equí mos axuntamos nun tamos allampiaos nin per tornar la modernidá de les nuses tierras nin per volver a vieyos tiempos d'arcadies felices que, de xuru, enxamás se dieron. Güei sábese que los que lluchen per una Asturies asturiana tán nes avanzaes culturales y estremen perbién lo que ye cultura de lo que son xuntes sociales; lo que ye cultura asturiana de lo que ye provincialismu dependiente. Güei sábese que nun discutimos por discutir nin mos asoleyamos porque mos preste sinón qu'apaecemos ellí onde hai un mínimu de seriedá baxo palabres asturianistes. Nun se cuenta nin se contará con nós nes llurigues de ciudá provinciana nin n'atividaes de culturalismu de salón porque'l nuesu faer ye otru, lloñe de la lluz esblanquisñada con que dellos llucen. La presencia de l'Academia será onde faiga falta alitar un aliendu asturianu y onde vea que'l so llabor pue entendese. La nuesa poca esperiencia ya mos fai pescanciar ú ye granible y onde non la nuesa presencia. Ya vamos persabiendo quién ta dispuestu a escuchamos y quién nun tien oreyes pa sentir los tiempos nueos.

Dicir esto ye afitar que se va ganando tarrén anque s'alcuentren zarraes delles sendes. Vemos cómo'l trabayu calistra con llogros más o menos emportantes. Nesti sen dexáime qu'asoleye la nuesa satisfacción pel trabayu que vienen llevando darréu los profesores que de mou desinteresáu fexeren el cursín entamáu pela Academia y van faer realidá la entrada de la llingua na enseñanza. Dexáime que glaye, al altu la lleva, el fondu contentu que tenemos porque nel Colexu Santa Marina de Mieres se fexere una esperiencia seria d'asitiar na enseñanza la nuesa llingua y cultura. Dexáime que felicite a les clares a los docentes d'EXB, BUP y FP que

güei fexeron realidá'l día de les Lletres Asturianas nos sos centros con llecciones, esposiciones, etc., con un únicu procuru: llantar l'esmollecimientu pela llingua ente neños y rapazos. La nuesa felicitación a los medios de comunicación que tán equí presentes, que fexeron de mou desinteresáu estos díes una bona información de los problemes de la llingua, y a los que fain, güei, el día de la radiu n'asturianu. La nuesa reconocencia a los representantes políticos que respunden asina a la nuesa invitación xeneralizada. Gracias a toles sociedaes culturales y ciudadanes que'n tou momentu quixeron celebrar con nós estes hores.

Esti fechu ye un motivu afalagaor: nun mos sentimos solos nuna fiesta que tien que ser niciu d l'asturianidá qu'ente toos vamos algamar.

Esta Academia empicipia a caltener unes bones relaciones colos conceyos d'Asturies a través de dellos de los sos representantes. Son relaciones entá curties pero sabemos que van dir más lloñe. Nesti tratu colos conceyos naguamos per encontrar una vieya realidá d'Asturies tan fuertemente individual nos sos conceyos y tan xunta comu pueblu al entamar proyeutos comunes. Esi tratu colos conceyos, col pueblu, faimos alendar esi aire nueu que non siempre se llogra dende la ciudá. El pueblu siempre entiende les coses si se-y esclaren los porqués. Los que quixeren tar percima'l pueblu nagüen per tapecer los sos enfotos. El pueblu reconozse nos sos problemes, nes sos costumes, nes sos istituciones, na so fala, nel so nome. Los qu'allampen per tar percima'l pueblu avergónense d'ello. Nun son asina nin más nin meyores. Namái asoleyen los sos prexucios y el complexu de so. Taponar les oreyes al nome popular nun ye bon exerciciu pa ser a entender al pueblu.

A esi pueblu, sanu, fala l'Academia y sabe que se pescancien les sos palabres anque coste frayar los munchos años d'autodespreciu que pesen sobre nós. A esti pueblu y a los representantes pide l'Academia y encamiénta-y sofitar esti llabor común porque nun ye abondo coles nuses soles aportaciones. Nun basta colo que nós seyamos a faer. Hai que llograr ente toos, dende les istituciones y dende les sociedaes particulares, dende los garapiellos culturales pero tamién dende los de tastu deportivu y recreativu, dende les organizaciones ciudadanes en xeneral, que la nuesa llingua vaye enxertándose'n tou tipu d'atividaes. En tou tipu iniciatives. Dende los carteles anunciaores hasta los concursos de toa frasca. Dende la canción al folklor. Dende les señalizaciones nes tiendes hasta los indicaores de toa mena. Dende la propaganda festexera hasta la comercial. Hai que llograr la reasturianización.

Pero si se fai esti llamamientu a toa triba d'atividá ye porque, dacuandu, vese que della xente emplega la llingua namái naquelles cuestiones que-y paecen de sen asturianu; el nuesu procuru va más lloñe. Hai que dir a que la llingua seya normal na nuesa sociedá galmiando percima posiciones diglósiques. La llingua nun tien que

dar cuenta d'una parte de la realidá sinón de toa ella. Poro, pídense a toles instituciones públiques y privaes un emplegu continuáu y tamién indiscrimináu. La llingua val pa falar de la llingua, pero tamién d'otres munches coses más. La llingua val pa llamar a un concursu lliterariu n'asturianu, y bien ta, nel Boletín Oficial del Principáu, pero tamién tien otres posibilidaes na prosa llegal. La llingua val comu oxetu d'información na TV, y bien ta, pero ye poco contentase colu que poco ye.

Naide será a negamos que con estes palabres tamos fayendo, xustamente, lo contrario a toa política partidista. La llingua nun tien más amu que'l pueblu y son les tendencias qu'añeren nesti pueblu les que tienen que llabrar la secha.

Que naide mos venga col ya vieyu son de qu'enantes que la llingua hai coses más importantes, comu la resolución de problemes inmediatos. Problema inmediatu ye caltener una llingua atacada de morrina y, naguar per torgar esi procesu de muerte, nun va a la escontra d'alcontrar soluciones nel tarrén socioeconómicu. L'Academia respunde al so cometíu y nun ye'l so trabayu atopar soluciones socioeconómiques. Estes soluciones alcontraránles o deberán afayales los que tengan mandatu pa ello. Mas naide, xuiciosamente, atalantaré que se trate de soluciones excluyentes. Sofitar la llingua como'l patrimoni u artísticu y hestóricu nun va a la escontra d'otres soluciones necesaries. Los problemes qu'a toos mos cinquen comu asturianos habrá que los resolver según les posibilidaes de caún. Más, perquixéramos que tolos responsables dieren contestación afayaíza nel so tarrén comu l'Academia fai nel que-y correspuende. De trabayar otros no político y económico comu nós faemos no llingüísticu Asturias sería otra realidá con más puxu y pesu na xuntura de los pueblos.

Esta Academia estos díes llamó l'atención sobre'l camín pel que se quería faer la escolarización de la llingua. El camín dibuxáu nun mos paició afayaízu. Fexo ver a los responsables que nun yera la senda amañosa pa dir empobinaos. Asoleyamos el nuesu esmolecimientu porque tamos afitaos na idea de qu'esi senderu llevaría nun sen contrariu al llogru futuru de la llingua.

Esta Academia fexo ver, nel so momentu, qu'entendía dellos nicios de credibilidad que, paecía, diben allumándose. Féxolo ver anque enxamás, per ello atalantó que'l futuru tuviere llográu asina. El futuru algámase cuando lo qu'entama siendo biltu xorrez faciéndose tueru. Esta Academia caltién les sos posiciones afitades nes razones qu'estos díes asoleyáremos y que xulgamos afayaíces pa facer el procesu escolarizaor cola seriedá y prudencia que'l casu quier. Esta Academia respetuosa pero llibremente, una vegada más, dixo la so posición. Una vegada más respetuosa pero llibremente dirá que'l so enfotu ye de collaboración abierta coles instituciones. Esta Academia diz y seguirá diciendo que'l meyor niciu de que ye fiel a los sos estatutos y al oxetivu pal que foi fecha ye la discrepancia xusta. Nella atópa-

se tamién la más afitada prenda de la so independencia, finxu cimeru que debería ser alendáu pel poder. Nun quier esta Academia sacralizar les coses. Peru xustamente per ello pide un tratu afayaízu y según los presupuestos democráticos esos que perafiten el drechu a la propia llingua con toles consecuencies. Los bonos nicios puen esborrarse y nun quixéremos que delles atitúes esboronen lo que tantu trabayu costa llevar. La bona voluntá presonal nun pue ser coartada que llibre de responsabilidaes públiques.

Per otru llau los asturianos tamos ya daqué fartucos de dellos clicés que se mos repiten a toes hores dende llugares estremaos. Pídesemos solidaridá y faise bien; pero la respuesta a la nuesa nun tien un correllatu amañosu y, delles vegaes, talmente paez que la burla s'asitia na mesma petición. Encamiéntasemos solidaridá pero son otres les llingües que llogren el sofitu económicu y mentantu a esta Academia, el Ministru de Cultura niéga-y el dineru que pidiere p'asoleyar una colección de documentos medievales n'asturianu, magar les sos bones palabres. Camentábamos que los años de centralismu pasaren y dalguna reconcencia pública diba faese dende'l Gobiernu del Estáu. Mas enquivocámonos llastimosamente: esa puerta nun se despieslla pa quien va falando asturiano. Pídesemos comprensión y solidaridá, sí, con otros, y faise bien. Mas esa prensa pretendidamente estatal pero na realidá madrilana namái, nun da cuenta mínima de los nuegos problemes: cinco díes na primera fueya de los periódicos d'Asturies cola nuesa problemática llingüística nun foi abondo pa que dellos-y dedicaren una llinia d'información.

Fálasemos de drechos pero l'exerciciu de los nuegos, comu falantes asturianos, tenemos que los escarbar con dientes, esfollando manes. Esíxese voluntariedá pero esa voluntariedá nun pue facese torga que nun mos dexa trabayar nueves estayes de tierra nuesa.

Nun ye asina. O pelo menos a nós paezmos que nun ye asina. El nuesu faer ye enforma enguedeyáu al atopamos colos problemes inxeríos na mesma normalización pa que mos enarten nueves rades nesi andar tan duru.

Cola normal prudencia qu'esti trabayu esixe contamos. Prudentes somos. Y les posiciones de l'Academia enxamás foron masimalistes, nin fuera de toa lóxica, nin lloñe de la realidá que mos arrodiada. Mas xustamente per ello paezmos que la pallabra prudencia nun pue ser emplegada comu trabancu que mos empatone. Per otru llau esta Academia a la que se-y reconoz, lóxicamente, el so trabayu entá nun cuenta colos locales afayaízos, nin con presonal alministrativu, nin con dotaciones amañoses. Si se quier faer d'ella un muérganu de cultura hai que la curiar comu merez pol so aniciu y comu merez pel so trabayu. La llinia de pensamientu d'esta Academia vien nes sos notes y nel so boletín oficial: nun puen entós, entremecese

les posiciones presonales de caún de los sos miembros, lexítimes siempre, coles que surden de la so xuntura comu muérganu. Esta Academia nun quier entamar quimera dalguna con naide: nin con instituciones nin con presones. Atalanta que nun ye esi bon camín, nin garantiza un futuru granible.

Hasta agora pudimos dir fayendo ver a la nuesa sociedá qué podíamos dir ufiertando. Un de los frutos maurecíos ye xustamente esti númberu 11 de *Lletres Asturianes* fechu con motivu de la fiesta que mos axunta equí y qu'arrexunta a más de 30 escritores.

Esta ye tamién la realidá. Esta ye la nuesa circunstancia. El seguir asina trabayando ye'l nuesu enfotu. De nueso faemos les palabres del poeta, nos versos que me prestará lleer a toos, colos que brindo al trabayu de mou especial a los nueos académicos que s'inxeren:

Quiciabis nun faiga falta
fuxir d'estes filtrayes qu'a veces mos afueguen.
Tovía tenemos uñes
pa esgatuñar la esperanza y
un gargüelu que frañar en glayú
a ca pasu.
Alcuérdate de la sangre que na esperanza cuchó esta tierra.
Alcuérdate del poeta que con nós sigue fayendo camín, arre-
[blagando les solombres qu'a toos mos gusmien.
Atiendi: tenemos
manes pa semar la tierra
y llabrala;
pa fundir
y arrincar el mineral.
Manes escabiaes
encallecíes a dolor y rabia.
Manes p'arreguilar
y manes pa coyer la collecha;
p'acariciar la mexella rosá de la mañana.
Atiendi: ¿Qué aguardes,
qué aguardamos equí acuruxaos?
¿Qué facemos al betechu de les hores,
enñeraos como impotentes?
Tenemos de tar al bintestate,
al bintestate'n llucha
pa remanecer pa siempre d'esta llamarga.

Al bintestate
pa xuntar tolos glayíos
nun glayíu nueu y solidariu
que recuerra siendes y caleyes.
Al bintestate'n llucha
pa esixir la nuestra esperanza inaplazable¹.
